

УДК 378.22

DOI: 10.32342/2522-4115-2021-1-21-18

Н.М. КАЛИНЮК,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри
педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін
Тернопільського національного медичного університету
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України*

Л.М. РОМАНЮК,

*кандидат медичних наук, доцент кафедри
громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Тернопільського національного медичного університету
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України*

Н.Є. РОМАНЮК,

*кандидат медичних наук, доцент кафедри
громадського здоров'я та управління охороною здоров'я
Тернопільського національного медичного університету
імені І.Я. Горбачевського МОЗ України*

ЩОДО ПИТАННЯ ПЕРЕВІРКИ ДІЄВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

Обґрунтовано доцільність проведення дослідно-експериментальної роботи на етапі виявлення можливостей вдосконалення навчального процесу в ході професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції. Статтю присвячено ролі експериментального педагогічного дослідження як засобу перевірки дієвості міждисциплінарної інтеграції під час підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я. Зроблено висновок, що проблематика професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Громадське здоров'я» у педагогічній літературі розглядається як складова професійного самовизначення і професійного розвитку в контексті вивчення професійної самосвідомості. Обґрунтовано те, що професійна підготовка майбутніх фахівців медичної галузі на засадах міждисциплінарної інтеграції передбачає створення умов для ототожнення особистого і соціального досвіду студентів з професією і професійною спільнотою, є процесом освоєння студентами нормативних професійних вимог, які дають змогу їм адекватно сприймати медичну реальність, орієнтуватися в ній, виробляти професійно доцільні стратегії і тактики, завдання і плани професійної діяльності, свідомо регулювати власну поведінку в межах встановлених професійно-нормативних імперативів. З'ясовано, що професійна підготовка майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції характеризується наявністю у майбутніх фахівців сукупності знань, що відображають змістову сутність інтелектуальних, світоглядних і моральних цінностей; здатністю прогнозувати й конструювати процес професійної діяльності з урахуванням її специфіки у взаємодії з колегами і пацієнтами та зумовлюється змістом норм професійної медичної етики та деонтології, етично-моральними імперативами і професійно-етичними ідеалами і цінностями громадського здоров'я. Досліджено особливості формування професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Ключові слова: вища освіта, громадське здоров'я, міждисциплінарна інтеграція, якість освіти, експериментальні дослідження.

Постановка проблеми. Проблематика професійної підготовки майбутніх фахівців спеціальності «Громадське здоров'я» у педагогічній літературі розглядається як складова професійного самовизначення і професійного розвитку в контексті вивчення професійної самосвідомості. Міждисциплінарна інтеграція у професійній підготовці магістрів громадського здоров'я є інтегрованою компонентою, що поєднує індивідуально-особистісні (усвідомленість вибору професії, повнота і міцність знань за обраною професією, формування професійно значущих та емпатійних якостей) та соціально орієнтовані (навички професійного спілкування та побудови відносин і позиціонування себе в колективі, здатність самостійно приймати рішення і брати на себе відповідальність) характеристики особистості; передбачає наявність стійких переконань у цінностях професії фахівця громадського здоров'я для проектування власної суб'єктної деонтологічної позиції в роботі за фахом.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Професійна підготовка майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції передбачає створення умов для ототожнення особистого і соціального досвіду магістрів з професією і професійною спільнотою, є процесом освоєння магістрантами нормативних професійних вимог, які дають змогу їм адекватно сприймати медичну реальність, орієнтуватися в ній, виробляти професійно доцільні стратегії і тактики, завдання і плани професійної діяльності, свідомо регулювати власну поведінку в межах встановлених професійно-нормативних імперативів. Професійна підготовка майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції характеризується наявністю в майбутніх фахівців сукупності знань, що відображають змістову сутність інтелектуальних, світоглядних і моральних цінностей; здатністю прогнозувати й конструювати процес професійної діяльності з урахуванням її специфіки у взаємодії з колегами і пацієнтами та зумовлюється змістом норм професійної медичної етики та деонтології, етично-моральними імперативами і професійно-етичними ідеалами і цінностями медичної діяльності [1, с. 46; 3; 4; 5, с. 49].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Особливостями формування професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції є розгляд професійної підготовки як особливої форми соціального регулювання та супроводу професіоналізації особистості; опора на індивідуально-особистісні характеристики магістрантів та соціально прийняті морально-етичні та деонтологічні вимоги і норми в оволодінні професією; спрямування освітнього процесу на особисто-професійний розвиток магістрів громадського здоров'я на основі морально-професійних цінностей; їх орієнтація на реалізацію сукупності деонтологічних відносин і цінностей у професійній діяльності; формування деонтологічної спрямованості особистості магістрантів та ін.

Мета статті. З'ясувати особливості застосування педагогічного експерименту як засобу перевірки дієвості застосування міждисциплінарного підходу під час професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Найважливішим етапом наукового дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції є педагогічний експеримент. Останній, у свою чергу, є одним з найефективніших способів об'єктивної перевірки достовірності гіпотези дослідження. У конкретно-діяльничому аспекті експеримент є сукупністю пізнавальних операцій, пов'язаних з вивченням об'єкта і предмета дослідження в спеціально створених умовах для з'ясування властивостей, зв'язків, закономірностей функціонування і розвитку [2, с. 58; 6; 7]. Це дозволяє стверджувати, що педагогічний експеримент дає змогу здобути нові знання щодо причинно-наслідкових відносин між педагогічними чинниками, умовами, процесами шляхом планомірного маніпулювання однією або декількома змінними та реєстрації відповідних змін у поведінці досліджуваного об'єкта. Сутність педагогічного експерименту характеризується цілеспрямованим внесенням принципово важливих змін в освітній процес згідно з метою дослідження.

Теоретичний аналіз проблеми, пов'язаний з використанням засад міждисциплінарної інтеграції у процесі підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я, визначення чинників, тенденцій і суперечностей зумовили зміст і методiku дослідно-експериментальної

роботи, а також окреслили ключові орієнтири в її організації, що відповідають вимогам, які висувуються до педагогічних експериментів [8; 9].

Володіння фактичним матеріалом, науковою інформацією в необхідному обсязі уможливило організацію дослідно-експериментальної перевірки дієвості педагогічних умов та результативності використання структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції, що визначило методичний задум дослідження. Це, передусім, дало змогу визначити такі етапи і порядок проведення дослідження.

На *аналітичному етапі* слід виконувати завдання, пов'язані з теоретичним осмисленням проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції шляхом аналізу філософсько-історичної, психолого-педагогічної та етико-правової літератури; постановкою мети і завдань дослідно-експериментальної роботи; вивченням навчальних планів та визначенням суперечностей і проблем у проектуванні змісту дисциплін природничо-наукової підготовки та циклу професійної і практичної підготовки з опорою на гуманітарні, біоетичні та юридичні цінності й норми; проведенням наукового аналізу теорії та практики професійної підготовки майбутніх працівників сфери громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції, що зумовить вихідні позиції і початкові дані для визначення педагогічного експерименту. У межах цього періоду слід визначити мету дослідно-експериментальної роботи – перевірка дієвості визначених педагогічних умов та розробленої структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції.

Особливу увагу в дослідно-експериментальній роботі слід приділити *констатувальному етапу*, оскільки достовірність отриманих в експерименті результатів значною мірою залежить від вихідних даних. Важливими завданнями, що мають бути вирішені в межах окресленого етапу є: визначення експериментального контингенту, який бере участь у дослідженні, та етапів і термінів експериментальної роботи; розробка схеми педагогічного експерименту; визначення діагностичних методів дослідження; внесення коректив в освітні програми.

Констатувальний етап експериментального дослідження має передбачати діагностику початкових показників рівнів сформованості професійної ідентичності майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції за всіма критеріями і загальною логікою дослідно-експериментальної роботи та розробку структурно-функціональної моделі; виявлення напрямів розробки та обґрунтування педагогічних умов професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції. Також слід організувати роботу з метою ознайомлення магістрантів із завданнями експериментального дослідження і методикою його проведення.

У межах констатувального етапу дослідно-експериментальної роботи слід провести діагностику наявності та вихідних характеристик професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції. З метою виявлення й аналізу вихідних характеристик професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції згідно з методичним задумом дослідження комплексно та диференційовано необхідно використовувати діагностичний інструментарій (за компонентами):

1) для дослідження сформованості *ціннісно-сислового компонента* професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції варто використовувати опитувальник для визначення мотивів вибору професії, для вимірювання рівня поваги до соціальних норм і етичних вимог;

2) оцінювання сформованості *когнітивно-комунікативного компонента* професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції слід здійснювати за допомогою рейтингової системи оцінювання. Під час оцінювання знань магістрів шляхом рейтингової оцінки варто враховувати як і рейтинг, що є показником рівня «навченості», так і критерій, який спрямовує освітній процес і активно впливає на його ефективність. Рейтинг є сумарною накопичувальною оцінкою освітньої діяльності магістрів громадського здоров'я, що відображає кількісний показник якості навченості. Водночас рейтинг не зводиться лише до збільшення розмаху шкали оцінювання і до бальних оцінок: його введення спрямоване на відображення здібностей магістранта й індивідуальних резуль-

татів його навчання в більшому діапазоні та оцінювання зусиль, яких він доклав на виконання окремих видів навчальної діяльності (в балах). Це дозволяє порівнювати навчальні досягнення окремих магістрів громадського здоров'я і об'єктивніше визначати рейтинг.

3) для оцінювання сформованості *суб'єктно-діяльнісного компонента* професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції слід використовувати методи розбору біотичних, правових завдань (ситуацій) на основі принципів біоетики та біомедицини;

4) оцінювання сформованості *емоційно-рефлексивного компонента* професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції необхідно здійснювати за допомогою бесіди для оцінювання рівня прояву соціально-цінних якостей, схильності до самоаналізу, самооцінки та ін.

Водночас для визначення загального рівня сформованості професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції та для надійності й достовірності отриманих результатів за допомогою окресленого діагностичного інструментарію, під час проведення констатувального етапу варто використовувати *метод експертних оцінок*.

Аналіз результатів констатувального етапу дослідження зумовлює необхідність удосконалення освітнього процесу в медичних закладах вищої освіти, що здійснюють підготовку майбутніх магістрів громадського здоров'я та зумовлює актуальність використання міждисциплінарного підходу й уможливує планування *формульованого етапу* дослідно-експериментальної роботи. Цей етап має охоплювати такі елементи: стохастичний підбір експериментальних (ЕГ) і контрольних (КГ) груп; встановлення початкового рівня сформованості професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції; реалізація обґрунтованих педагогічних умов та структурно-функціональної моделі професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції в експериментальних групах; проведення вихідного (контрольного) діагностування рівнів сформованості професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції в КГ та ЕГ після завершення експериментальної роботи [10].

У межах формульованого етапу дослідно-експериментальної роботи в зміст окремих дисциплін гуманітарно-наукової, професійної і практичної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я слід ввести міждисциплінаційні підходи з огляду на проблематику згідно з окремими видами навчально-професійної діяльності, що забезпечує збагачення змісту навчальних дисциплін міждисциплінарними знаннями гуманітарного, правового, біоетичного характеру; апробувати комплекс текстів ситуативних завдань, що відображають реальні життєві ситуації, які виникають у практиці; організувати навчально-професійну діяльність майбутніх фахівців громадського здоров'я на основі моделювання професійних завдань, забезпечення можливості вибору моделі міжособистісної взаємодії залежно від конкретних умов навчання шляхом використання навчальних дискусій, аналізу конкретних ситуацій, вирішення ситуаційних завдань, участі в ділових іграх в освоєнні навчального матеріалу міждисциплінарної спрямованості.

Четвертий, підсумковий, етап дослідно-експериментальної роботи (кінець 2020 р.) передбачає узагальнення всіх емпіричних даних та порівняння одержаних результатів на констатувальному та формульованому етапах дослідно-експериментальної роботи; відображення та інтерпретацію експериментальних даних, а також їх кількісний та якісний аналіз; зіставлення результатів експериментальної роботи з поставленою метою і визначеними завданнями; формулювання основних висновків та оформлення результатів.

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Проведене експериментальне дослідження дало підстави для формування таких висновків, необхідних для вдосконалення професійної підготовки майбутніх фахівців громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції:

1. Спрямувати зусилля науковців і практиків різних спеціальностей для створення і оптимізації системи вищої освіти на засадах міждисциплінарної інтеграції.

2. З метою формування професійної ідентичності у магістрів громадського здоров'я і розуміння ними значущості їх професійної діяльності необхідно вжити заходів для орієнтації освіти на «вільний розвиток людини», на підготовку особистості до прояву творчої ініціативи, самостійність, конкурентоспроможність, мобільність майбутнього фахівця громадського здоров'я на засадах міждисциплінарної інтеграції.

3. Сприяти систематичному застосуванню в освітньому процесі інтерактивних методів навчання; спрямовувати їх на активізацію навчально-пізнавальної, самостійної, комунікативної діяльності майбутніх фахівців громадського здоров'я на основі посиленої міжособистісної взаємодії викладача та магістрантів.

4. Активно впроваджувати інтегровані методики при підготовці майбутніх фахівців громадського здоров'я, що дає можливість розширити їхній професійний світогляд, формуючи креативну, мислячу, самокритичну, з високою правовою культурою особистість. Використання дидактичних рольових ігор у навчальних тренінгах дає змогу підвищити емоційне залучення магістрантів у процес професійної підготовки, що приводить до усвідомленого сприйняття і кращого засвоєння теоретичного матеріалу; сприяє засвоєнню доцільних професійних умінь і навичок, апробованих і сформованих на основі активної участі у квазіпрофесійних ситуаціях ігрової взаємодії; дає змогу відкоригувати вже сформовані установки та усвідомити необхідність їх змін у потрібному напрямі.

Список використаної літератури

1. Калинюк Н.М. До питання підготовки майбутніх медичних фахівців на засадах міждисциплінарної інтеграції. *Інженерні та освітні технології*. 2020. Т. 8. № 2. С. 44–52. DOI: <https://doi.org/10.30929/2307-9770.2020.08.02.04>
2. Калинюк Н., Рогальський І. Концептуальні засади інтеграції правової та професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців медичної галузі. *Медична освіта*. 2020. № 3.
3. Калинюк Н.М. Щодо розуміння захворювання медичного працівника на COVID-19 як професійного: проблемні моменти. *Київські правові читання «Приватне право в сфері охорони здоров'я: виклики і перспективи»* (17 вересня 2020 р., м. Київ).
4. Мельничук І.М., Федірчик Т.Д., Калинюк Н.М. Сутність освіти як соціальної цінності. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка*. 2019. Вип. 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2019_1_7.
5. Рогальський І.О., Калинюк Н.М. Особливості викладання медичного права для студентів-медиків. *Медична освіта*. 2018. № 1. С. 46–49.
6. Шульгай А.Г., Федонюк Л.Я., Мудра А.Є., Олещук О.М. Міждисциплінарна інтеграція як складова проблемноорієнтованого навчання у медичному університеті. *Медична освіта*. 2018. № 4 (80). С. 113–116.
7. Kalyniuk N., Maika N., Rogalskyi I., Kadobnyi T., Lototska O. Certain aspects of training future medical specialists on the basis of interdisciplinary integration. *International Journal of Management (IJM)*. September 2020. Vol. 11. Issue 9. P. 939–946. DOI: 10.34218/IJM.11.9.2020.086. URL: <http://www.iaeme.com/IJM/issues.asp?JType=IJM&VType=11&IType=9>
8. Liliya L., Dmytro K., Olena S., Ihor B., Tamara K. Development of methodology for identification of captopril in medicines. *Asian Journal of Pharmaceutics*. 2016. № 10 (3). P. 168–171.
9. Melnychuk I., Fedchyshyn N., Pylypyshyn O., Vykhruhshch A. Philosophical and Cultural Aspects of Medical Profession: Philosophical and Conceptual Peculiarities. *Cultura. International Journal of Philosophy of Culture and Axiology*. 2019. № 16 (1). P. 165–174.
10. Maika N., Kalyniuk N., Sloma V., Sheremeta L. Kravchuk L., Stefanyshyn K., Kravchuk L. Basic of medicinal products reimbursement: a comparative-legal analysis. *Georgian Medical News*. 2021. March. Vol. 309. № 3.